

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

НОСАЧЕНКО ТЕТЯНА БОРИСІВНА

УДК 372. 874

**ФОРМУВАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
КОНСТРУКТИВНИХ УМІНЬ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ
ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ**

13.00.02 – теорія та методика трудового навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2006

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Тименко Володимир Петрович,
Інститут педагогіки АПН України,
старший науковий співробітник лабораторії
трудової підготовки і політехнічної творчості.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент АПН України
Терещук Григорій Васильович,
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка,
проректор з наукової роботи;

кандидат педагогічних наук, доцент
Котелянець Наталія Валеріївна,
Кіровоградський державний педагогічний університет імені
Володимира Винниченка,
доцент кафедри методик початкового навчання.

Провідна установа: Херсонський державний університет,
кафедра педагогіки і психології
Міністерство освіти і науки України, м. Херсон

Захист відбудеться 11 квітня 2006 року о 16³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.05 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано “ 9 “ березня 2006 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. П. Гнеденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В умовах ринкових суспільних відносин усвідомлюється нагальна потреба використання нових форм діяльності, зумовлених тенденціями розвитку полікультурної моделі суспільства, яка характеризується особливою увагою до проблем проектування – соціального моделювання, деконструктивного системного аналізу, неklasичних методів творчості. Зміна соціальних відносин в Україні вимагає створення конкурентно спроможного матеріального середовища. З огляду на це, в процесі оновлення національної системи освіти особливо актуальним стає розвиток творчості підростаючого покоління в проектно-художній діяльності (дизайні). Для цього учням необхідно володіти конструктивними вміннями, педагогічні умови формування яких ще не були предметом наукового дослідження в умовах функціонування школи першого ступеня.

Одним із шляхів формування конструктивних умінь у початковій школі може бути забезпечення комплексного впливу на учнів різних видів архітектонічних і образотворчих мистецтв. Основою для розвитку зазначених видів творчості є образотворче мистецтво і художня праця, які в синтезі повноцінно забезпечують розвиток конструктивних умінь учнів.

Проблеми взаємодії різних видів мистецтв у навчально-виховному процесі висвітлені в дослідженнях Н.Аніщенко, Н.Голоти, Б.Івасіва, Т.Козакової, А.Ларькова, О.Миронова, О.Щербо.

В історичній ретроспективі позитивну роль художньої творчості в навчально-виховному процесі відзначали відомі зарубіжні педагоги: Я.Коменський, М.Монтессорі, Ж.Руссо, С.Френе, Р.Штайнер. На можливість формування конструктивних умінь учнів у процесі художньої творчості вказували Д.Дьюї, В.Кільпатрик, Ж.Піаже.

Взаємодії художньої і трудової діяльності в шкільній системі приділяли увагу вітчизняні і зарубіжні класики педагогічної науки: А.Бакушинський, Г.Ващенко, Г.Кершенштейнер, А.Макаренко, В.Сухомлинський, К.Ушинський, С.Шацький, О.Шумлін.

Питаннями впровадження проектно - художньої діяльності в практику початкової школи займалися Л.Вержиківська, В.Вільчинський, Н.Конишева, Л.Маліновська, Б.Неменський, С.Свид, В.Сирота, В.Тименко, М.Фішер, В.Шпільчак.

Психолого-педагогічні аспекти проблеми формування навчальних умінь у школярів є предметом теоретичних і експериментальних досліджень І.Беха, А.Боброва, Е.Кабанової-Меллер, Н.Менчинської, О.Скрипченка, А.Усової, Д.Хамбліна, І.Якиманської. Але, виділяючи основні типи сприймання особистості (конкретний, візуальний і аудіальний), дослідники лишають поза увагою їх вплив на вибір дитиною засобів художньої виразності для

втілення своїх творчих задумів. У вищезгаданих роботах не прослідковується значення взаємодії мислення і уяви в процесі проектно-художньої діяльності.

У дослідженнях Г.Кирія, Є.Мілеряна, П.Перепелиці, Р.Пономарьової, О.Проскури, Е.Фарапонової конструктивні уміння розглядаються не як інтегральні проектувальні уміння, а як один з основних видів загальнонавчальних умінь або умінь конструктивно-технічних.

Проте, у зазначених дослідженнях не приділено належної уваги дефініції “конструктивні уміння” і це питання залишається не з’ясованим до цього часу.

Художнє проектування на уроках образотворчого мистецтва і художньої праці створюють реальну можливість для саморозвитку, самоактуалізації особистості у відповідності до нової доктрини української освіти. Але до цього часу проблеми формування конструктивних умінь в процесі проектно-художньої творчості залишаються недостатньо вивченими. Аналіз змісту навчальних предметів освітніх галузей “Технологія” і “Мистецтво”, діючих навчальних планів різних типів шкіл, вивчення практики роботи початкової школи підтверджує суперечність між соціальним замовленням на творчу особистість з розвинутими спеціальними здібностями і недостатнім рівнем забезпечення учнів педагогічними умовами для реалізації особистісно ціннісних потреб у проектно-художній творчості.

Актуальність, недостатність розробки і науково-теоретичного обґрунтування порушеної проблеми зумовили вибір теми дослідження: **“Формування в молодших школярів конструктивних умінь у процесі навчання образотворчого мистецтва і художньої праці”**.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження входить до плану науково-дослідної роботи Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди з напрямку “Перспективність і наступність у навчанні і вихованні дітей дошкільного і молодшого шкільного віку” (державний реєстраційний номер 0101U003199). Тему дослідження затверджено на засіданні вченої ради Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (протокол № 4 від 6.12.1999 р.) і узгоджено з бюро Ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 1 від 29.01.2002 р.).

Об’єктом дослідження є навчально-виховний процес з образотворчого мистецтва і художньої праці в початковій школі.

Предмет дослідження: педагогічні умови формування в учнів 1-4 класів конструктивних умінь засобами образотворчого мистецтва і художньої праці.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування в учнів 1-4 класів конструктивних умінь на заняттях з образотворчого мистецтва і художньої праці.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що формування в молодших школярів конструктивних умінь засобами образотворчого мистецтва і художньої праці буде ефективним за таких педагогічних умов: інтеграції змісту предметів образотворчого мистецтва і художньої праці, організації взаємодії вчителя і учнів на основі діалогічної форми спілкування та “суб’єкт-суб’єктного” підходу, ігрового методу художнього проектування, динамічних предметно-розвиваючих середовищ типу “людина-людина”, “людина-природа”, “людина-техніка”, “людина-знакові системи”, “людина-художні образи”.

Реалізація поставленої мети та доведення гіпотези передбачали вирішення таких **завдань дослідження**:

- 1) вивчити стан проблеми формування в учнів 1-4 класів конструктивних умінь у педагогічній теорії і практиці та проаналізувати різні підходи щодо її розв’язання;
- 2) уточнити сутність понять “конструктивні уміння”, “пластичні мистецтва”;
- 3) виявити, науково обґрунтувати і експериментально перевірити педагогічні умови, які є ефективними для формування конструктивних умінь учнів 1-4 класів засобами образотворчого мистецтва і художньої праці;
- 4) розробити зміст інтегрованого курсу “Образотворче мистецтво і художня праця” для учнів початкової школи.

Теоретико-методологічною основою дослідження є філософські, психологічні та педагогічні положення гуманістичного спрямування; інтегративний підхід до формування конструктивних умінь у контексті особистісно орієнтованого навчання; проектно-творча парадигма освіти, пов’язана з психологією творчості, макетуванням, моделюванням, конструюванням (М.Лещенко, В.Моляко, В.Семиченко, Г.Тарасенко); системний підхід до формування міжпредметних умінь (Н.Бібік, І.Лернер, Н.Лошкарьова, В.Паламарчук, О.Савченко); теорії розвитку особистості: “особистісних конструктів”, “конструктивного інтелекту”; системний підхід до аналізу предмета дослідження як цілісної динамічної структури, яка є складовою інших системно-структурних утворень; концептуальні положення державних нормативних документів України: Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття), Закони України “Про загальну середню освіту”, Державні стандарти початкової загальної освіти, типові навчальні плани для різних типів початкових шкіл, програми з образотворчого мистецтва, трудового навчання і художньої праці різних періодів розвитку української освіти, накази і рекомендації Міністерства освіти і науки України, пов’язані з управлінням навчального процесу з образотворчого мистецтва і трудового навчання.

Для досягнення мети і реалізації завдань дослідження застосовувалися такі **методи**: *теоретичні* - вивчення та аналіз загальнонаукових положень з філософських, психолого-педагогічних, мистецтвознавчих, культурологічних літературних джерел; вивчення та

узагальнення педагогічного досвіду викладання образотворчого мистецтва і трудового навчання в загальноосвітніх школах; системно-структурні методи розробки теоретичної моделі формування конструктивних умінь молодших школярів; *емпіричні* - спостереження, бесіди, анкетування, інтерв'ювання, тестування, аналіз шкільних програм, підручників, календарних і тематичних планів, учнівських робіт, з метою визначення рівнів сформованості конструктивних умінь учнів; педагогічного експерименту (констатуючого і формуючого); методи статичної та математичної обробки результатів дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася в загальноосвітніх школах м. Переяслава-Хмельницького, м. Борисполя Київської області, м. Житомира, Староушицькій ЗОШ I-III ступенів Хмельницької області. Всього експериментом було охоплено 8 загальноосвітніх шкіл, 26 вчителів, 536 учнів початкової школи.

Організація дослідження. Дослідження проводилося у три етапи.

На першому етапі (1998-2000 рр.) аналізувався стан проблеми в теорії і практиці роботи школи, визначалися теоретичні і методологічні основи дослідження, його мета, завдання, гіпотеза, розроблялася програма експериментальної роботи.

На другому етапі (2000-2003 рр.) за допомогою діагностуючих завдань констатуючого експерименту визначалися рівні сформованості у молодших школярів досліджуваної якості, розроблялися і науково обґрунтовувалися ефективні педагогічні умови та експериментальна методика формування конструктивних умінь засобами образотворчого мистецтва і художньої праці, здійснювався формуючий експеримент.

На третьому етапі (2003-2005 рр.) продовжувалася апробація педагогічних умов формуючого експерименту, підводилися підсумки експериментальної роботи, розроблялися методичні рекомендації, уточнювалися теоретичні положення, здійснювалося оформлення дисертації.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає в уточненні сутності понять “конструктивні уміння”, “пластичні мистецтва” з урахуванням стану і перспектив подальшого впровадження проектно-художньої діяльності в початковій школі; вперше сукупність пластичних мистецтв покладено в основу змісту проектно-художньої діяльності на уроках образотворчого мистецтва і художньої праці, запропоновано інтегрований підхід до його вивчення; визначено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують ефективне застосування проектно-художньої діяльності з метою формування в учнів 1 – 4 класів конструктивних умінь.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено науково-методичну модель формування в учнів початкової школи конструктивних умінь засобами образотворчого мистецтва і художньої праці, в якій виокремлено національний компонент змісту пластичних

мистецтв, особливості української архітектонічної творчості, розкрито їх значення для початкової дизайн-освіти. Вона може використовуватися для професійної підготовки майбутніх вчителів у педагогічних навчальних закладах різних рівнів акредитації, кафедрами початкового навчання інститутів післядипломної освіти педагогічних кадрів, вчителями початкової школи, образотворчого мистецтва, трудового навчання.

Вірогідність результатів дослідження забезпечується методологічною обґрунтованістю його вихідних позицій; використанням комплексу методів, адекватних меті і завданням дослідження; аналізом значної кількості наукових, психолого-педагогічних та навчально-методичних джерел з проблем формування конструктивних умінь особистості; тривалою дослідно-експериментальною перевіркою теоретичних ідей; кількісним і якісним аналізом статистично достовірних емпіричних даних; об'єктивністю оцінювання та якісним аналізом результатів експерименту; позитивними результатами впровадження експериментальної методики навчання образотворчого мистецтва і художньої праці в практику початкової школи.

Апобація і впровадження результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися та обговорювалися на Всеукраїнській науково-теоретичній конференції “Педагогічні ідеї А.С.Макаренка й сучасність: проблеми та перспективи” (м. Переяслав-Хмельницький, 1999 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Наступність і перспективність у навчанні і вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку” (м. Переяслав-Хмельницький, 2000 р.), Всеукраїнських науково-практичних конференціях “Проблеми гуманізму і освіти” (м. Вінниця, 2002 р.), “Педагогічні технології навчання, виховання і розвитку молодших школярів” (м. Переяслав-Хмельницький, 2003 р.).

Результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки і методики початкового навчання Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, лабораторії трудової підготовки і політехнічної творчості Інституту педагогіки АПН України, педагогічних радах шкіл, січневих та серпневих нарадах учителів м. Переяслава-Хмельницького та Борисполя Київської області (2002-2004рр.).

Результати дослідження впроваджено в загальноосвітніх школах № 2 (довідка № 44 від 15.10.03), № 3 (довідка № 161 від 18.09.03) м. Переяслава-Хмельницького; Жовтневій ЗОШ I-III ступенів Переяслав-Хмельницького району (довідка № 117 від 30.10.03); ЗОШ №3 (довідка № 66 від 9.09.03), №6 (довідка № 80 від 7.04.03) та ліцеї “Дизайн-освіта” (довідка № 207 від 19.09.03) м. Борисполя Київської області; ЗОШ №6 міста Житомира (довідка № 176 від 6.04.04), Староушицькій ЗОШ I-III ст. Хмельницької області (довідка № 54 від 18.10.03).

Публікації. Основні положення та результати дослідження відображено у 10 одноосібних публікаціях, з них 5 – у фахових виданнях, затверджених ВАК України, 1 – у збірнику наукових праць, 4 – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг роботи становить 240 сторінок машинописного тексту, з яких 189 сторінок - основний текст. Робота містить 11 таблиць, 8 схем, 2 діаграми, 4 рисунки, додатки – на 32 сторінках. Список використаних джерел налічує 250 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи та етапи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення роботи, подано дані щодо апробації й впровадження в практику результатів дослідження та відомості про структуру дисертації.

У першому розділі **“Теорія і практика формування конструктивних умінь учнів у навчально-виховному процесі початкової школи”** наведено теоретико-методологічний аналіз проблеми формування у молодших школярів конструктивних умінь на заняттях з образотворчого мистецтва і художньої праці, розкрито сутність понять “конструктивні уміння”, “пластичні мистецтва”, подано аналіз емпіричного досвіду формування конструктивних умінь мовленнєвотворчими, колірно-графічними і предметно-пластичними засобами.

В роботах сучасних зарубіжних науковців формування конструктивних умінь учнів ґрунтуються на гуманістичних підходах до розвитку особистості. Позитивними і прийнятними для нашого дослідження є: теорія “виховання через мистецтво”, методика вивчення мистецтва з опорою на художньо-практичну діяльність школярів, формування конструктивних умінь учнів на дидактичних засадах інтеграції мистецтв із системою загальної освіти в цілому (Ч.Гейтскелл, Д.Дьюї, В.Кільпатрик, Ж.Піаже), положення про активну, ініціативну, творчу, вільну у виборі свого ставлення до зовнішніх обставин особистість учня (С.Джурард, А.Маслоу, В.Франкл).

Аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчив, що проблема формування конструктивних умінь особистості вивчалася, в основному, з точки зору психології конструктивно-технічної творчості (Г.Альтшуллер, С.Василейський, П.Енгельмейер, Т.Кудрявцев, Є.Мілерян, В.Моляко, О.Проскура). Висвітлюється специфіка конструктивно-технічних умінь, які формуються в процесі трудової підготовки і технічної творчості. Але не розглядаються потенційні можливості і специфіка художнього проектування (дизайну), які полягають в тому, що конструктивні уміння з образотворчого мистецтва і художньої праці формуються в процесі розробки нових проектів, а не виконання тренувальних завдань.

Проектно-художня діяльність учнів основної школи є предметом досліджень І.Беха, А.Ботюка, Р.Пономарьової, О.Проскури, Є.Шаламона. Окремі питання використання методу проектів на уроках трудового навчання відображено в дослідженнях О.Коберника, Г.Кондратюка, Н.Матяш, В.Сидоренка, В. Симоненка. Проте особливостям художнього проектування у молодшому шкільному віці присвячено мало досліджень.

Досліджуючи педагогічні умови, необхідні для забезпечення ефективного формування в учнів початкової школи конструктивних умінь, ми орієнтувалися на педагогічні положення вчених, які закладені в особистісно орієнтованій моделі сучасної освіти (В.Абрямян, Н.Бібік, В.Бондар, Л.Ващенко, Л.Голік, Г.Єгоров, О.Ковальчук, Н.Лавриненко, М.Лещенко, Б.Мельниченко, В.Паламарчук, О.Пометун, О.Савченко, Л.Хомич).

До сукупності педагогічних умов, сприятливих для формування конструктивних умінь в процесі навчання образотворчого мистецтва і художньої праці, ми відносили такі, що пов'язувалися зі змістом, організаційними формами, предметно-розвиваючим середовищем і методами навчання: систематизація навчального матеріалу з образотворчого мистецтва і художньої праці в єдиний курс на засадах інтеграції; створення художньо-розвиваючого предметного середовища, сприятливого для конструктивної взаємодії вчителя й учнів та співтворчості учнів у складі мікрогруп; індивідуально-диференційована система методів образотворчої і художньо-трудої діяльності.

В розробці методики інтегрованого навчання образотворчого мистецтва і художньої праці нами виділено інтеграцію словесного, ілюстративного і методу практичних робіт, які є компонентами інтегрального методу художнього проектування.

Така інтеграція характерна для дошкільної освіти, а тому є педагогічно доцільною з огляду на дотримання принципу наступності формування конструктивних умінь у дошкільників і молодших школярів і полягає у триєдиному вияві формування конструктивних умінь:

- створювати малюнки з натури, декоративні і конструктивні малюнки;
- виготовляти з пластичних матеріалів композиції за малюнками у різних художніх техніках;
- складати сюжетно-розгорнуті словесні твори за малюнками і композиціями.

При цьому, інтегрований зміст образотворчого мистецтва і художньої праці та ігровий метод дитячого художнього проектування, який покладено в основу його реалізації, будуть недостатньо ефективними, якщо не враховувати сензитивність художнього розвитку молодших школярів, їх “наближеність до художнього типу особистості” (Н.Лейтес).

Організаційні форми ігрової художньої діяльності з елементами проектування зумовлювалися суб'єкт-суб'єктною взаємодією вчителя й учня, учня з іншими учнями, що вимагало зосередженості уваги на груповій формі організації художнього проектування, зближенні форм урочної і позаурочної творчості молодших школярів.

Сензитивний період розвитку особистості вимагав врахування відповідних типів предметних середовищ, ефективних для формування конструктивних умінь із образотворчого мистецтва і художньої праці. Такими особистісно ціннісними для учнів було визнано зразки предметно-розвиваючих середовищ за напрямками життєдіяльності людини: “людина – природа”, “людина – людина”, “людина – техніка”, “людина – знаки інформації”, “людина – художні образи”.

З огляду на те, що конструктивне уміння розглядається науковцями як складне психологічне утворення, що включає інтелектуальний, художній, практичний і контрольньо-оцінювальний компоненти (Б.Ананьєв, Є.Бойко, Н.Риков, Б.Ломов, Є.Мілерян, З.Ходжава), та враховуючи специфіку шкільних предметів з образотворчого мистецтва і художньої праці, було визначено сутність поняття “конструктивні уміння” як здатність особистості усвідомлено виконувати дії, спрямовані на створення об’єктів зовнішнього світу за законами краси і доцільності колірно-графічними, мовленнєвотворчими, предметно-пластичними засобами у процесі ігрової проектно-художньої діяльності.

Узагальнення емпіричного досвіду доводить, що формування конструктивних умінь молодших школярів доцільно здійснювати за умови комплексного підходу до художньої діяльності з елементами проектування. Ефективним у цьому зв’язку є інтегрований зміст образотворчого мистецтва і художньої праці, у якому синтезуються різні види просторових мистецтв: зображувальні (образотворчі) і незображувальні (за М.Каганом). Окремі вчені (О.Нестеренко) відносять незображувальні мистецтва (архітектуру, декоративно-ужиткове мистецтво, дизайн) до архітектонічних сфер творчості в групі пластичних мистецтв. Проектно-художня діяльність, яка забезпечується змістом образотворчого мистецтва і художньої праці є результатом синтезу архітектонічної і зображувальної творчості і займає проміжне місце між галуззю образотворчого мистецтва і галуззю архітектонічної творчості. З огляду на це, образотворчі і архітектонічні види мистецтв було класифіковано як пластичні.

Аналіз навчальних планів різних типів шкіл, змісту діючих навчальних предметів, вивчення емпіричного досвіду початкової школи дозволяє зробити висновок про недостатнє забезпечення ефективними педагогічними умовами процесу формування конструктивних умінь молодших школярів засобами образотворчого мистецтва і художньої праці, проектно-художня творчість учнів носить, в основному, епізодичний характер і не відповідає вимогам Державного стандарту початкової загальної освіти, змісту освітніх галузей “Мистецтво” і “Технологія”.

Отже, в результаті вивчення теоретичних джерел і емпіричного досвіду було виявлено, що для ефективного розвитку в учнів 1-4 класів конструктивних умінь засобами образотворчого мистецтва і художньої праці необхідне поєднання таких педагогічних умов: активізація художньої діяльності молодших школярів методом художніх проектів, комплексними образами

художнього типу; синтезований зміст різних видів пластичних мистецтв; ігрові способи суб'єкт-суб'єктної взаємодії вчителя й учнів; особистісно-ціннісні для учнів змінні предметно-розвиваючі середовища, сприятливі для формування конструктивних умінь молодших школярів.

У другому розділі **“Процес формування в учнів 1 - 4 класів конструктивних умінь на заняттях з пластичних мистецтв”** розкрито методику проведення констатуючого та формуючого експериментів, відображено етапи експериментального процесу, запропоновано експериментальну модель формування у молодших школярів конструктивних умінь засобами образотворчого мистецтва і художньої праці.

Метою *констатуючого* експерименту було визначення рівнів сформованості в учнів 1-4 класів конструктивних умінь з образотворчого мистецтва і художньої праці. Для досягнення поставленої мети використовувалися методи спостереження за вибором видів малюнків (з натури, декоративних, конструктивних) і особистісно значущих видів предметно-пластичних дій (за зразками, на основі графічних зображень, за власним задумом), анкетування та інтерв'ювання за спеціально складеним опитувальником.

86 % учнів вибрали засоби образотворчої діяльності. Інтерес і позитивне ставлення до художньої праці, зміст якої складають елементи декоративно-прикладного, архітектурного, дизайнерського мистецтв, виявили лише 14 % учнів. Зазначена розбіжність у показниках зумовлена недостатньо збалансованим змістом образотворчого мистецтва і художньої праці, який не забезпечує рівноцінного поєднання кольорово-графічних і предметно-пластичних засобів художньої виразності в ході занять і спричиняє гальмування розвитку конструктивних умінь молодших школярів.

Була виявлена приналежність учнів до трьох основних типів сприймання: конкретного, абстрактного та емоційного. Аналіз одержаних даних засвідчив, що в учнів усіх експериментальних груп переважає конкретний тип сприймання (близько 50 %), для якого характерним є конкретні дії з різними предметами та матеріалами. Це давало підставу для припущення, що для формування в учнів конструктивних умінь з домінантою художньої праці є значні потенційні можливості.

Методом вибіркового асоціацій, сутність якого полягала у вільному виборі образів сприймання трьома основними психологічними типами учнів (аудіальним, візуальним, кінестетичним), було підтверджено наявність природної потреби молодших школярів у рівноцінному використанні словесних, ілюстративних і предметно-пластичних засобів художньої виразності. Було встановлено, що аудіальному типу сприймання відповідали учні з домінуючими мовленнєвотворчими уміннями, візуальному - з образотворчими конструктивними уміннями, кінестетичному – з предметно-пластичними уміннями.

Під час аналізу даних констатуючого експерименту ми дотримувалися теоретичного положення про те, що завдяки педагогічно доцільному впливу на візуальне і кінестетичне сприймання можна досягти інтегрального сприймання і відтворення сенсорної та вербальної інформації, а отже оволодіння конструктивними вміннями інтегрального типу з образотворчого мистецтва і художньої праці.

За даними констатуючого експерименту було виявлено 56 % учнів з показниками умінь з художньої праці, які відповідали середньому рівню сформованості конструктивних умінь; 44 % учнів - з показниками умінь з образотворчого мистецтва, які відповідали низькому рівню сформованості конструктивних умінь. Проте не було виявлено учнів з показниками високого рівня конструктивних умінь, у яких рівноцінно сформовані образотворчі і предметно-пластичні вміння.

Для проведення *формуючого* експерименту у контрольні і експериментальні групи відбиралися учні з приблизно однаковим рівнем підготовки з образотворчого мистецтва і художньої праці.

Педагогічно організовані впливи на учнів контрольних і експериментальних груп були не тотожними. Учні контрольних груп перебували в умовах традиційного навчально-виховного процесу, де переважали репродуктивні методи навчання. Учні експериментальних груп працювали за розробленим інтегрованим курсом “Образотворче мистецтво і художня праця”. Вони могли здійснювати художнє прогнозування, виявляти конструктивні вміння у спеціально створених педагогічних умовах.

У визначенні педагогічних умов формування конструктивних умінь молодших школярів на заняттях з образотворчого мистецтва та художньої праці ми орієнтувалися на те, що сутністю конструктивного уміння є інтегральне утворення, яке зумовлене взаємодоповненням мовленнєвотворчих, образотворчих і художньо-трудова дій, усвідомленою послідовністю їх розгортання в процесі художнього проектування.

Забезпечення повноцінного формування конструктивних умінь учнів залежало від педагогічно доцільно організованих умов і сукупності ситуативних психологічних особливостей, які супроводжували процес художньо-ігрового проектування молодших школярів. Психологічними особливостями були: стимули, установки, фактор часової організації, особистість вчителя з достатньо розвинутим конструктивним мисленням і дизайнерськими вміннями, спрямованість навчально-виховного впливу на активізацію творчої уяви учнів, їх самостійний творчий пошук, власні варіанти інтеграції конструктивно-художніх ситуацій, використання додаткових завдань творчого характеру, що відповідають змісту ігрової проектно-художньої діяльності.

Розробка експериментальної моделі формування конструктивних умінь учнів з образотворчого мистецтва і художньої праці ґрунтувалася на інтегративному підході, де основним методом, у відповідності до вікових можливостей молодших школярів, було взято метод художніх проєктів.

Зважаючи на специфіку предметів з образотворчого мистецтва і художньої праці, вибиралися критерії сформованості конструктивних умінь, які враховували триступеневий процес проєктування (Д.Джонс) та методику проєктного моделювання на основі словесного, графічного моделювання і пошукового макетування з різних пластичних матеріалів (В.Даниленко). Враховувалися три основні етапи проєктування (творчий задум → графічний проєкт → виготовлення пошукового макета), але зміст їх був ігровим, що відповідало віковим особливостям молодших школярів.

Кожен з критеріїв характеризує один з вищезазначених етапів проєктування:

- критерій потенційної готовності до пошуку конструктивного рішення з переважанням словесних засобів;
- критерій вибору способів розв'язання художнього проєктного завдання колірно-графічними засобами;
- критерій дизайнерської пропозиції дитячого художнього проєкту у вигляді пошукових макетів, створених предметно-пластичними засобами.

На основі зазначених вище критеріїв, визначалися три рівні сформованості конструктивних умінь молодших школярів: низький, середній, високий.

Якщо в учнів словесна творчість підсилювала колірно-графічні дитячі проєкти, але не знаходила втілення в предметно-пластичних творах з художньої праці, то такий рівень конструктивного уміння вважався низьким і позначався умовною назвою “конструктивне уміння з образотворчого мистецтва” (Н). Щоб передати форму предмета засобами образотворчого мистецтва учням пропонувалося “тактильне обстеження” конструктивних особливостей пластичної форми зображуваного предмета. Але предметно-маніпулятивні дії в такому разі були відсутні.

У частини учнів словесна творчість поєднувалася з предметно-пластичною засобами художньої праці, але недостатньо підсилювалася колірно-графічними образами. В такому разі рівень конструктивного уміння вважався середнім і умовно позначався поняттям “конструктивне уміння з художньої праці” (С). В даному випадку предметно-пластичні дії виконувалися за малюнками або ескізами, запропонованими вчителем.

І лише у випадку, коли рівноцінно виявлялися всі три способи образотворення (словесний, колірно-графічний, предметно-пластичний), вживалося поняття “інтегральне конструктивне уміння” (В), яке позначало високий рівень. Учні самостійно складали розповідь,

ілюстрували її і втілювали творчий задум в моделях, макетах, площинних або просторових композиціях.

Виділялися і науково обґрунтовувалися три етапи формування конструктивних умінь учнів: емоційно-орієнтуючий, оцінювально-інтерпретаційний, конструктивно-художній.

На емоційно-орієнтуючому етапі формування конструктивних умінь створювалися педагогічні умови для репродуктивного навчання образотворчого мистецтва і художньої праці, в ході якого виявлялися особистісно ціннісні орієнтації учнів в пластичних видах мистецтв.

Для цього було розроблено модель предметно-розвиваючого середовища, яка забезпечувала організацію різноманітних видів навчальної проектно-художньої діяльності на основі активності, творчості і співробітництва, створювала образ того чи іншого життєвого простору за напрямами художнього конструювання, кожен з яких мав свої символічні кольори, форми, знаки, матеріали і способи їх обробки. Модель передбачала оформлення класу-майстерні, яке б забезпечувало естетичний, функціональний, об'ємно-просторовий, світлоколірний впливи на учнів.

Конструктивні вміння формувалися за схемою: від художньої праці через образотворче мистецтво до мовленнєвої творчості.

На оцінювально-інтерпретаційному етапі формуючого експерименту забезпечувалися педагогічні умови для частково-пошукового типу навчання образотворчого мистецтва і художньої праці, відтворення на цій основі художніх образів з дитячої літератури і образотворчого мистецтва у пошукових макетах з художньої праці. Експериментальна методика спрямовувалася на послідовне розв'язання конструктивних завдань таким чином: від мовленнєвотворчих дій через образотворче мистецтво до художньої праці.

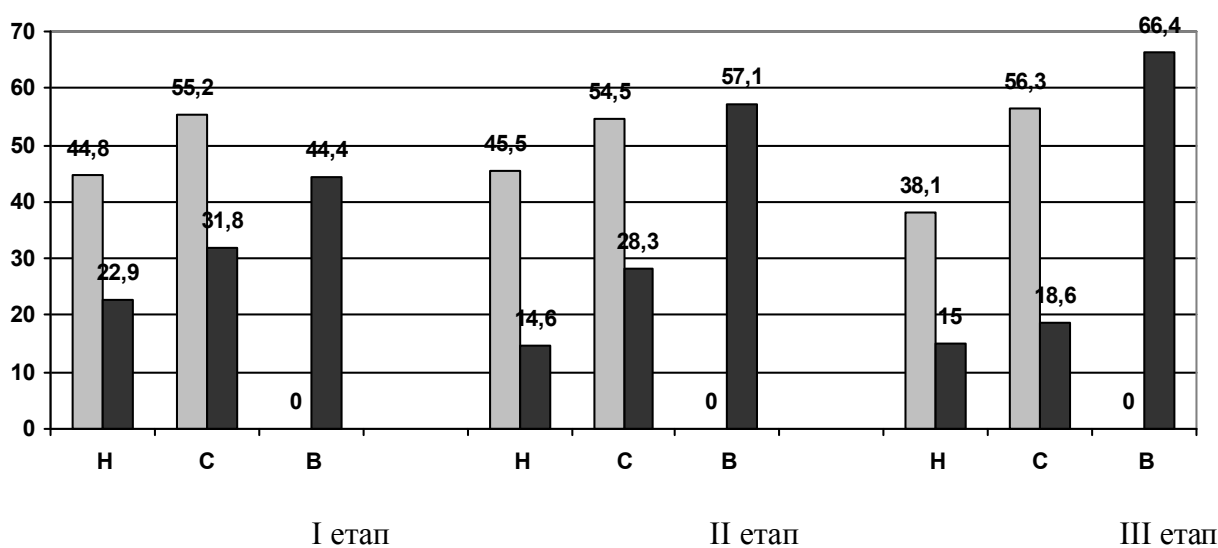
На конструктивно-художньому етапі експериментального процесу забезпечувалися педагогічні умови для пошукового типу навчання, які спрямовувалися на створення комплексних образів художнього типу. Методика формування конструктивних умінь реалізовувалася від словесної творчості і колірно-графічних проектів до пошукових макетів з різних матеріалів, площинних або просторових композицій.

Було виявлено суттєві зміни у сформованості конструктивних умінь. В учнів експериментальних груп після формуючого експерименту відмічалася значне підвищення показників сформованості інтегральних конструктивних умінь з образотворчого мистецтва і художньої праці.

Відсутність показників високого рівня сформованості конструктивних умінь в учнів контрольних груп і стрімке зростання таких показників в експериментальних групах зумовлювалося використанням запропонованих педагогічних умов.

Динаміка формування конструктивних умінь з образотворчого мистецтва

і художньої праці протягом трьох етапів формуючого експерименту представлена на рис. 1.

I етап - мотиваційно-орієнтуючий, II - оцінювально-інтерпретаційний, III - конструктивно-художній.

Рівні сформованості конструктивних умінь: Н – низький, С – середній, В – високий;

■ - контрольні групи; ■ - експериментальні групи.

Рис. 1. Динаміка формування конструктивних умінь у ході формуючого експерименту.

Результати формуючого експерименту засвідчили зростання показників високого рівня сформованості конструктивних умінь (від 44,4 % до 66,4 %) та поступове зниження показників середнього (від 31,8 % до 18,6 %) і низького (від 22,9 % до 15 %) рівнів в експериментальних групах порівняно з групами контрольними.

Для перевірки даних формуючого експерименту застосовувалася валідна методика експертного оцінювання (“Індивідуальні картки розвитку конструктивних умінь учнів”), яка виявила незначну кількість учнів (5,6 %) контрольних груп з інтегральними (високий рівень) конструктивними вміннями, що не є типовим для учнів масової школи. З’ясувалося, що це були учні, які відвідували гуртки художньої творчості, займалися в позаурочний час флористикою, орігамі, паперопластиком (див. табл. 1).

На підставі експериментальних даних дослідження було виявлено, що інтегрований зміст образотворчого мистецтва і художньої праці забезпечує розвиток словесно-понятійного, художньо-образного і наочно-дійового типів мислення, активізованих цілісним конструктивно-художнім сприйманням: аудіальним, візуальним, кінестетичним та сприяє формуванню синтетичних конструктивних умінь молодших школярів мовленнєвотворчими, образотворчими і предметно-пластичними засобами художньої виразності.

Розподіл учнів за видами конструктивних умінь (за результатами формуючого експерименту)

Види конструктивних умінь за рівнями їх сформованості	Групи учнів	
	контрольні	експериментальні
Конструктивні уміння з домінантою образотворчого мистецтва (низький рівень)	38,1%	15,7 %
Конструктивні уміння з домінантою художньої праці (середній рівень)	56,3 %	16,8 %
Інтегральні конструктивні уміння з образотворчого мистецтва і художньої праці (високий рівень)	5,6 %	67,5 %

Таким чином, експериментальне дослідження та отримані результати підтвердили правомірність гіпотези про ефективність запропонованих педагогічних умов для формування в молодших школярів конструктивних умінь з образотворчого мистецтва і художньої праці. Розроблений інтегрований курс “Образотворче мистецтво і художня праця”, метод художніх проєктів, створення динамічного художньо-розвиваючого середовища та використання суб’єкт-суб’єктних способів взаємодії учителя й учнів 1 - 4 класів в процесі ігрової проєктно-художньої діяльності виявилися ефективними для формування конструктивних умінь.

ВИСНОВКИ

За результатами дисертаційного дослідження зроблено такі висновки:

1. Аналіз психолого-педагогічної, мистецтвознавчої, філософської літератури та емпіричного досвіду формування в учнів 1-4 класів конструктивних умінь дозволяє зробити висновок про відсутність чіткої наукової теорії і орієнтовної методичної системи формування конструктивних умінь молодших школярів в практиці загальноосвітніх навчальних закладів. До цих пір спостерігається традиційно спрощений підхід до розвитку проєктно-художніх здібностей особистості з образотворчого мистецтва і художньої праці, не виокремлюються інтегративні зв’язки цих предметів як засіб формування конструктивних умінь в учнів загальноосвітньої школи, в тому числі і початкової. Проєктно-художня діяльність, дизайн-освіта повинні розглядатись як ефективна технологія розвитку конструктивних умінь учнів молодшого шкільного віку.

2. З огляду на специфіку художньої праці і образотворчого мистецтва уточнено сутність поняття “конструктивні уміння”, що розглядаються як здатність особистості усвідомлено

виконувати інтегральні дії, спрямовані на створення об'єктів зовнішнього світу за законами краси і доцільності мовленнєвотворчими, колірно-графічними і предметно-маніпулятивними засобами у процесі художньо-ігрової проектної діяльності. Образотворчі мистецтва (живопис, скульптура, графіка) і необразотворчі мистецтва (архітектура, декоративно-ужиткове, дизайн) класифіковано як “пластичні мистецтва”.

3. Результати нашого дослідження та вивчення педагогічного досвіду засвідчують, що формування конструктивних умінь учнів на уроках образотворчого мистецтва і художньої праці в початковій школі буде ефективним за таких педагогічних умов: зміст образотворчого мистецтва і художньої праці буде інтегрованим і реалізовуватиметься у тісній взаємодії вчителя й учнів на основі діалогічної форми спілкування та “суб’єкт-суб’єктного” підходу, використання ігрового методу художнього проектування та динамічних предметно-розвиваючих середовищ типу “людина-людина”, “людина-природа”, “людина-техніка”, “людина-знакові системи”, “людина-художні образи”.

4. На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної і методичної літератури та проведеного дослідження було розроблено й обґрунтовано експериментальну модель формування у молодших школярів конструктивних умінь. Вона складається з трьох взаємопов’язаних етапів: емоційно-орієнтуючого (відтворення предметно-пластичних форм образотворчими і мовленнєвотворчими засобами), оцінювально-інтерпретаційного (відтворення художніх образів з дитячої літератури і образотворчого мистецтва у пошукових макетах з художньої праці), конструктивно-художнього (пошук і створення комплексних образів художнього типу, втілення словесних і кольорово-графічних проєктів у пластичних макетах з різних матеріалів) і відображає внутрішній механізм формування в учнів інтегральних конструктивних умінь з образотворчого мистецтва і художньої праці. Процес формування конструктивних умінь включає структурні компоненти художнього проектування: вербальне формулювання задуму, колірно-графічне зображення на площині, реалізація задуму у проектних моделях або макетах із різних пластичних матеріалів.

5. У процесі дослідження визначено та обґрунтовано критерії формування конструктивних умінь: потенційну готовність учнів до пошуку конструктивного рішення проектного завдання; вибір способів розв’язання проектного завдання; дизайнерську пропозицію, пов’язану з дитячим художнім проєктом. Показники критеріїв конструктивних умінь відображали синтез конструктивних умінь з мовленнєвої, образотворчої і художньо-трудої діяльності.

Відповідно до критеріїв, визначено рівні сформованості конструктивних умінь з образотворчого мистецтва і художньої праці: низький, середній, високий. Низькому рівню відповідають конструктивні уміння з домінантою образотворчого мистецтва, середньому –

конструктивні уміння з домінантою художньої праці, високому – інтегральні уміння з образотворчого мистецтва і художньої праці, які рівноцінно сформовані.

6. Результати педагогічного експерименту підтвердили, що потенційні можливості молодших школярів з проектно-художньої діяльності в галузях пластичних мистецтв будуть ефективно реалізовуватися завдяки застосуванню розробленого нами курсу "Образотворче мистецтво і художня праця". Як виявилось, в результаті інтеграції образотворчого мистецтва і художньої праці у школярів зріс на 20 % рівень сформованості конструктивних умінь. За рахунок впровадження авторської програми підвищується творча активність, інтерес, самостійність та ініціатива учнів у створенні художніх проектів і втіленні творчого задуму в моделях, макетах, площинних та просторових композиціях.

Представлене дисертаційне дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого розвитку потребує проблема підготовки вчителів до формування конструктивного мислення і умінь молодших школярів, розробка методики навчання із застосуванням комп'ютерного моделювання в проектно-художній творчості.

Основні положення дисертаційного дослідження відображено у таких публікаціях:

1. Носаченко Т.Б. Підготовка майбутнього учителя до викладання художньої праці в початковій школі// Гуманітарний вісник: Науково-теоретичний збірник. - Переяслав-Хмельницький, 2001. – Вип. 2. - С.115-122.
2. Носаченко Т.Б. Впровадження дизайн-освіти у практику початкової школи// Проблеми педагогічних технологій: Збірник наукових праць. – Луцьк, 2002. – Вип.1. – С.152-156.
3. Носаченко Т.Б. Проблеми викладання образотворчого мистецтва в допоміжних навчальних закладах// Гуманітарний вісник: Науково-теоретичний збірник. - Переяслав-Хмельницький, 2002. - Вип.3. – С.26-31.
4. Носаченко Т.Б. Формування конструктивних умінь молодших школярів засобами образотворчого мистецтва і художньої праці//Рідна школа. - 2002. - №7. – С.43-44.
5. Носаченко Т.Б. Використання зарубіжного досвіду художнього навчання в сучасній початковій школі// Гуманітарний вісник: Науково-теоретичний збірник. - Переяслав-Хмельницький, 2005. – Вип. 6. - С.66-70.
6. Носаченко Т.Б. Методика формування конструктивних умінь молодших школярів// Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Збірник наукових праць. – Харків, 2006. - №2. – С. 77-81.
7. Носаченко Т.Б. А.С.Макаренко та естетичне виховання школярів// Педагогічні ідеї А.С.Макаренка й сучасність: проблеми та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції. - Переяслав-Хмельницький, 1999. – С.140-142.

8. Носаченко Т.Б. Наступність у сприйманні творів образотворчого мистецтва дошкільнятами та молодшими школярами// Дитинство: наступність і перспективність: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. - Переяслав-Хмельницький, 2000. – С.65-68.
9. Носаченко Т.Б. Готовність вчителя початкової школи до формування конструктивних дій у молодших школярів// Проблеми гуманізму і освіти: Матеріали науково-методичної конференції. - Вінниця, 2002. – Т.1. – С.253-257.
10. Носаченко Т.Б. Інтеграція змісту образотворчого мистецтва і художньої праці у практиці початкової школи// Школа першого ступеня: теорія і практика: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції “Педагогічні технології навчання, виховання і розвитку молодших школярів”. - Переяслав-Хмельницький, 2003. – С.103-111.

АНОТАЦІЯ

Носаченко Т.Б. Формування в молодших школярів конструктивних умінь у процесі навчання образотворчого мистецтва і художньої праці. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика трудового навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Київ, 2006.

Дисертаційне дослідження присвячене проблемі формування в молодших школярів конструктивних умінь засобами образотворчого мистецтва і художньої праці. Колірно-графічна і предметно-пластична образотворча діяльність у дисертації розглядається як важлива внутрішня якість повноцінно сформованої особистості учнів у сензитивний період їхнього розвитку.

Дитяче художнє проектування, спрямоване на формування зазначеного особистісного утворення, розглядається як сукупність емоційних, розумових, психомоторних дій, внаслідок яких створюються словесні образи, графічні схеми, пошукові макети з різних пластичних матеріалів. Доведено, що процес формування в учнів початкової школи конструктивних умінь найбільш ефективний за таких умов: інтегрованого змісту навчального матеріалу з образотворчого мистецтва і художньої праці, створення динамічних предметно-розвиваючих середовищ, використання ігрового методу художнього проектування і суб'єкт-суб'єктної взаємодії вчителя й учнів в процесі навчання.

Ключові слова: конструктивні уміння, пластичні мистецтва, образотворче мистецтво, художня праця, метод художніх проєктів, дизайн, проєктно-художня творчість.

АННОТАЦИЯ

Носаченко Т.Б. Формирования у младших школьников конструктивных умений в процессе обучения изобразительному искусству и художественному труду. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика трудового обучения. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова, Киев, 2006.

В условиях реформирования отечественного образования вклад начального звена в непрерывную систему личностно-ориентированного обучения, воспитания и развития учеников обуславливают переориентацию взглядов на личность со стороны педагогической общественности как субъекта учебно-воспитательного влияния. В связи с этим, проектно-художественная деятельность рассматривается в диссертации не только с точки зрения мотивации обучения, как внешнее стимулирующее средство, но и как важное внутреннее качество полноценно сформированной личности учеников в сензитивный период их развития.

Обосновано положение о том, что художественное конструирование, проектирование на уроках изобразительного искусства и художественного труда создают реальную возможность для саморазвития, самоактуализации личности в соответствии с новой доктриной отечественного образования.

Исследование направлено на раскрытие, научное обоснование и апробацию педагогических условий, эффективных для формирования у младших школьников конструктивных умений в процессе изучения изобразительного искусства и художественного труда. Формирования конструктивных умений рассматривается в контексте игровой проектной деятельности.

В работе дан психолого-педагогический анализ проблемы формирования конструктивных умений в учебном процессе. Художественное проектирование, направленное на формирование конструктивных умений средствами изобразительного искусства и художественного труда, представляется как совокупность эмоциональных, умственных, психомоторных действий, в результате которых создаются словесные образы, графические схемы, поисковые макеты из различных пластических материалов.

Проблема формирования у младших школьников конструктивных умений рассматривается в исследовании с учётом философских, психолого-педагогических положений личностной направленности образования, интегративного подхода в обучении; проектно-творческой парадигмы образования, связанной с психологией творчества, моделированием и конструированием; системности в формировании межпредметных умений; этнографической направленности содержания дизайн образования.

В диссертации раскрыта суть понятий “конструктивное умение”, “пластические искусства”, проводится анализ эмпирического опыта формирования конструктивных умений в школьной практике.

Данные исследовательской работы свидетельствуют о том, что уровень формирования конструктивных умений учеников требует научной разработки таких педагогических условий, которые обеспечили бы в качестве основообразующего компонента интеграцию содержания художественных дисциплин. Взаимосвязь и дополнение средств изобразительного искусства и художественного труда обеспечивают формирование конструктивных умений интегрального типа, которые соответствуют критериям и показателям высокого уровня.

Обобщение педагогического опыта и практические результаты экспериментальной работы доказывают возможность формирования у младших школьников конструктивных умений только в условиях взаимного проявления средств речевого творчества словесного метода, цветowych и графических средств иллюстративного метода, практического метода с предметно-пластическими средствами выражения.

Определены и обоснованы педагогические условия, которые обеспечивают эффективность формирования конструктивных умений средствами изобразительного искусства и художественного труда:

- интегрированное содержание учебного материала курса по изобразительному искусству и художественному труду;
- комплексно организованная предметно - развивающая среда с динамическими разновидностями дизайна типа: “человек - природа”, “человек - человек”, “человек - техника”, “человек - знаки информации”, “человек - художественная среда”;
- использование совокупности методических средств художественного проектирования (словесных, иллюстративных, практических) в методе художественных проектов;
- использование субъект - субъектных способов взаимодействия участников проектно-художественной учебной деятельности и игровых форм ее организации.

В основу содержания интегрированного курса “Изобразительное искусство и художественный труд” взят синтез пластических искусств, основным методом его реализации используется интегральный метод художественного проектирования.

Ключевые слова: конструктивные умения, пластические искусства, изобразительное искусство, художественный труд, метод художественных проектов, дизайн, проектно-художественное творчество.

SUMMARY

Nosachenko T.B. The Formation constructive skills training of junior schoolchildren in the process of learning pictorial art and artistic crafts. – Manuscript.

Scientific dissertation for the candidate of pedagogic sciences for speciality 13.00.02 – theory and methods of works teaching. National M. Dragomanov Pedagogical University, Kyiv, 2006.

The dissertation devotes to the problem of forming in the junior schoolchildren constructive skills by means of pictorial art and artistic crafts. Colour - graphic and subjective-plastic pictorial activities are examined not only from a point of view of studies motivation as an external stimulating means but also as an important interior quality of full value formed peoples' personality.

Children's artistic designing directed forming of mentioned personal creation is considered as totality of emotional, mental, psychomotor actions in the result of produce the verbal type, graphic scheme, searching models from different plastic materials. The forming process in elementary school pupils of constructive skills of most effective under such circumstances: integrated content of educational material of pictorial art and artistic crafts, creation of dynamic subject - developing environment, play forms using of artistic crafts with elements of projecting and subject-subjective interaction of the teacher and pupils in the studying process are proved.

Key words: constructive skills, plastic arts, pictorial art, artistic crafts, the method of artistic designs, styling, designing and artistic activities.